

Sociálne služby a pomoc

Elena Kopcová, Lenka Senčáková, Barbora Holubová, Zuzana Fabianová, Iveta Mišová

Úvod

Sociálna oblasť je širokou oblasťou, s presahom do viacerých spoločensko-sociálnych oblastí života a rieši rôzne životné situácie. Sociálna oblasť sa rozčleňuje na 4 kľúčové oblasti: Sociálne služby, sociálno-právna ochrana detí a mládeže a sociálna kuratela, rodová rovnosť, podporované služby zamestnanosti. Sociálne služby predstavujú súbor rôznych činností na podporu ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii s cieľom túto situáciu vyriešiť, zmierniť alebo predísť jej zhoršeniu. Sociálno-právna ochrana detí a mládeže a sociálna kuratela predstavuje širokú agendu určených subjektov s cieľom poskytnutia potrebnej pomoci rodinám tak, aby deti mohli vyrastať v starostlivosti svojich rodičov a s cieľom ochrany záujmov maloletého dieťaťa. Cieľom rodovej rovnosti je vytvoriť rešpektujúci priestor pre každú ženu a každého muža, aby sa mohli realizovať v živote podľa svojich prianí a schopností a neboli obmedzovaní rodovými stereotypmi. Podporované služby zamestnanosti je časovo ohraničená služba určená občanom so zdravotným obmedzením a dlhodobo nezamestnaným občanom, ktorí hľadajú riadne zamestnanie na otvorenom trhu práce za rovnakých mzdových podmienok.

Strategické dokumenty, právna úprava a významné aktivity smerujúce k rozvoju danej oblasti

Kľúčovým právnym dokumentom pre **sociálne služby** je Zákon o sociálnych službách č. [448/2008 Z.z](#) a o zmene a doplnení zákona č. [455/1991 Zb.](#) o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (bez vykonávacích vyhlášok, ale niektoré úpravy cez VZN samospráv, MZ SR alebo RÚVZ či ÚVZ). Sociálna služba je v zmysle zákona odborná činnosť, obslužná činnosť alebo ďalšia činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na:

- a) prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie nepriaznivej sociálnej situácie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity,
- b) zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti,
- c) zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby,
- d) riešenie krízovej sociálnej situácie fyzickej osoby a rodiny,
- e) prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby a rodiny,
- f) zabezpečenie starostlivosti o dieťa z dôvodu situácie v rodine, ktorá vyžaduje pomoc pri starostlivosti o dieťa.

Tento zákon vymedzuje kompetencie štátnej, regionálnej aj miestnej samosprávy a upravuje právne vzťahy pri poskytovaní sociálnych služieb, ich financovanie a dohľad nad poskytovaním sociálnych služieb. Hlavným cieľom sociálnych služieb je prevencia, riešenie a zmiernenie nepriaznivej životnej situácie osoby, rodiny alebo komunity, zachovanie, obnova alebo rozvoj schopností fyzickej osoby viesť samostatný život a podpora jej inklúzie do spoločnosti. Podľa nepriaznivej situácie sa sociálne služby delia na päť základných skupín - sociálne služby krízovej intervencie, sociálne služby na podporu rodiny

s deťmi, sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku, sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií, podporné služby. Sociálne služby sa poskytujú formou ambulantnou (prijímateľ sociálnej služby dochádza k poskytovateľovi do jeho priestorov a vracia sa do svojho prirodzeného prostredia), terénnou (poskytuje sa v prirodzenom prostredí prijímateľa), pobytovou formou (poskytuje sa u poskytovateľa sociálnej služby v jeho priestoroch spravidla na dobu neurčitú) alebo inou formou podľa nepriaznivej sociálnej situácie a prostredia, v ktorom sa fyzická osoba zdržiava (napríklad pomoc prostredníctvom telefónu). Sociálne služby sú poskytované verejnými a neverejnými poskytovateľmi. Základným strategickým dokumentom v oblasti plánovania sociálnych služieb na národnej úrovni sú: [Národné priority rozvoja sociálnych služieb v SR, Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti](#) a na medzinárodnej úrovni najmä [Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím](#).

Samostatne zložené postavenie má dlhodobá zdravotno-sociálna starostlivosť v rámci sociálnych služieb. V rôznych formách sa poskytuje v dvoch podsystémoch - sociálnom (zariadenia sociálnych služieb s ošetrovateľskou starostlivosťou) a zdravotnom (nemocnice, odd.geriatricie, paliatívnej starostlivosti, domy ošetrovateľskej starostlivosti, agentúry domácej ošetrovateľskej starostlivosti atď.), ale absentuje integrovaný model starostlivosti.

V súčasnosti tvoria zdravotná a sociálna starostlivosť dva separátne systémy s minimálnym vzájomným prepojením, tak v oblasti legislatívy ako aj v oblasti priamej koordinácie, čo vážne narúša kontinuitu kvalitnej a komplexnej starostlivosti o najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva, akými sú ľudia s ťažkým zdravotným postihnutím a seniori, odkázaní na pomoc druhých. Chýba komplexný manažment následnej starostlivosti po prepustení z nemocnice od posúdenia indikácie následnej starostlivosti po včasné zabezpečenie adekvátnej starostlivosti. V zariadeniach sociálnych služieb sa v posledných rokoch výrazne mení štruktúra z hľadiska nárokov na ošetrovateľskú starostlivosť, no väčšina nie je pripravená na starostlivosť o prijímateľov s vysokými nárokmi na ošetrovateľskú starostlivosť, čo je v absolútnom rozpore s vyspelou zahraničnou praxou.

Zhrnutie platnej legislatívy k problematike dlhodobej zdravotnej starostlivosti: Zákon č. [576/2004](#) Z. z. o zdravotnej starostlivosti, zákon č. [578/2004](#) Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zákon č. [448/2008](#) Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. [455/1991](#) Zb. o živnostenskom podnikaní, zákon č. [362/2011](#) Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach, zákon č. [581/2004](#) Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou, vyhláška MZ SR č. [92/2018](#) Z. z., [20/2018](#) Z. z., [84/2016](#) Z. z., [95/2018](#) Z. z., [89/2018](#) Z. z., Nariadenie vlády SR č. [296/2010](#) Z. z., Oznámenie MZ SR č. [35/2018](#) Z. z., [Konceptia odboru ošetrovateľstva](#), Konceptia odboru domácej ošetrovateľskej starostlivosti, Konceptia zdravotnej starostlivosti v odbore paliatívna medicína vrátane hospicovej starostlivosti, [Národné štandardné diagnostické postupy a štandardné terapeutické postupy \(ŠDTP\)](#), [Stratégia dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike](#).

Sociálno-právna ochrana detí a mládeže a sociálna kuratela má ako základný východiskový zákon o sociálno-právnej ochrane detí a mládeže a o sociálnej kuratele (ďalej SPODaSK) č. [305/2005](#) Z. z. v znení neskorších doplňujúcich predpisov. SPODaSK obsahuje v sebe širokú paletu opatrení pre deti a mládež zo sociálne ohrozeného prostredia prostredníctvom akreditovaných subjektov výkonu opatrení SPODaSK, ako sú detské domovy (v súčasnosti pobytové Centrá pre deti a rodiny), krízové strediská, resocializačné strediská, náhradná rodinná starostlivosť, sanácia rodín (v rôznych fázach dysfunkcií, rozvodoch/ rozchodoch, zanedbávaná starostlivosť o maloleté deti, výchovné problémy, CAN syndróm - deti týrané a zneužívané) prostredníctvom pobytovej, ambulantnej a/alebo terénnej formy, ktorú vykonávajú verejné aj neverejné akreditované subjekty výkonu SPODaSK. Základnou vykonávacou

vyhláškou je Vyhláška [103/2018](#) Z.z. v znení neskorších doplňujúcich predpisov a z medzinárodných je to [Dohovor OSN o právach dieťaťa](#).

Rodová rovnosť je základnou hodnotou EU a zároveň aj prierezovým princípom, ktorý by sa mal uplatňovať vo všetkých oblastiach. Vo vzťahu ku sociálnej oblasti je na Slovensku je najvýznamnejším dokumentom [Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách z roku 2004 a jej akčné plány](#), ktoré stanovujú úlohu v oblasti podpory a zabezpečenia dostatočného počtu špecializovaných služieb pre ženy, ktoré zažívajú alebo sú ohrozené násilím. K násiliu na ženách sa z hľadiska rodovej rovnosti a na základe medzinárodných dohovorov (napr. [CEDAW](#)) pristupuje ako k rodovo podmienenému násiliu. Legislatívne je rodová rovnosť ukotvená v [Antidiskriminačnom zákone](#) (zákaz diskriminácie na základe pohlavia/rodu) a príslušných ustanoveniach Zákonníka práce (napr. právo mužov a žien na rovnakú odmenu za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty). Sociálne služby pre ženy zažívajúce násilie sú čiastočne ošetrované v zákone č. 448/2008 o sociálnych službách a zákone č. 305/2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Najnovšie sú niektoré ustanovenia v tejto oblasti ukotvené aj v zákone č. 274/2017 o obetiach trestných činov a zmene a doplnení niektorých zákonov. Na Slovensku chýba komplexná legislatíva v oblasti násilia páchaného na ženách a jeho prevenciu. Ochrana a sociálne služby sú riešené čiastočnými, často však nie špecifickými ustanoveniami v rôznych zákonoch. Problém roztrieštenosti legislatívnej úpravy mala riešiť ratifikácia [Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu](#), ktorý vláda SR písala v roku 2011, avšak doteraz neratifikovala. Tento deficit čiastočne vykrývajú [Štandardy komplexnej podpory a ochrany žien zažívajúcich násilie](#), vypracované v roku 2015 mimovládnyimi organizáciami pôsobiace v tejto oblasti.

Strategické dokumenty a právna úprava **podporovaných služieb zamestnanosti** je obsiahnutá v Zákone o službách zamestnanosti č. [5/2004](#) Z.z v znení neskorších doplňujúcich predpisov. Služby zamestnanosti obsahujú v sebe širokú paletu služieb zamestnanosti pre uchádzačov o zamestnanie, pre naše účely neziskový sektor sa zúčastňuje najmä na podporovanom zamestnávaní (§58 - agentúry podporovaného zamestnávania) pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie (so zdravotným postihnutím, z MRK komunit, ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením, migrantov atď.). Z medzinárodných dokumentov je pre služby zamestnanosti kľúčovým najmä pre osoby so zdravotným postihnutím [Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím](#), na EU stratégie nadväzujúca [Národná stratégia zamestnanosti s akčným plánmi](#) na jednotlivé roky. Novým zákonom v tomto smere je zákon č. [112/2018](#) Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Sociálna ekonomika sa spája predovšetkým s cieľmi ako je podpora zvyšovania zamestnanosti a sociálnej súdržnosti a rozvoja sociálnych služieb, ktoré sa vyskytujú najmä v dvoch hlavných oblastiach verejnej politiky: sociálne a pracovné začlenenie, ako aj miestny rozvoj a tvorba pracovných miest.

Kľúčové otázky verejnej politiky:

- Zmena filozofie financovania sociálnych služieb, služieb dlhodobej starostlivosti na princípe individualizovaných finančných príspevkov pre odkázaných občanov (nie pre zariadenia).
- Zjednotenie posudkovej činnosti (zdravotnej aj sociálnej) a lepšia diferenciacia služieb pre odkázaných seniorov a pre ľudí so zdravotným postihnutím.
- Systémové rozčlenenie zákona o sociálnych službách s cieľom rozdeliť zákon do troch samostatných legislatívnych noriem podľa cieľových skupín.
- Úplné zrovnoprávnenie poskytovateľov sociálnych služieb.

- Preferencia a zabezpečenie dostupnosti včasnej intervencie (integrovanej včasnej podpory rodín detí vo veku 0-7 rokov), ako aj ambulantných a terénnych služieb poskytovaných v prirodzenom prostredí klientov (napr. odľahčovacia a opatrovateľská služba).
- Preferencia a zabezpečenie dostupnosti včasnej intervencie, ako aj ambulantných a terénnych služieb poskytovaných v prirodzenom prostredí klientov
- Nutnosť reálne deinštitucionalizovať najmä veľkokapacitné zariadenia, kde sú stále porušované základné ľudské práva obyvateľov
- Podpora špecializovaných programov v oblasti bývania, zamestnávania a voľného času a posilňovanie odborných kapacít v systéme služieb pre deti a dospelých so špeciálnymi potrebami (osoby so zrakovo, sluchovo, mentálne alebo telesným postihnutím alebo ich kombináciou, osoby s poruchami autistického spektra, osoby s duševných postihnutím).
- Nastavenie lepších finančných podmienok pre personál ako aj podpory celoživotného vzdelávania v pomáhajúcich profesiách, čo je jedným z predpokladov prevencie kolapsu celého systému služieb.
- Zabezpečenie procesov pre zvyšovanie miery prístupnosti/dostupnosti zariadení sociálnych služieb (finančná aj regionálna dostupnosť). Budovanie nových komunitných služieb pre všetky cieľové skupiny odkázaných občanov.
- Ukončovanie bezdomovectva ako cieľ verejných politík, a to cez prístup k bývaniu a prístup k službám krízovej intervencie (najmä služieb 24/7 a terénnych služieb).
- Podporu sanácie rodinného prostredia zavedením komplexného multidisciplinárneho, medzirezortného a medzisektorového prístupu v sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele.
- Zavedenie systémových opatrení pre obnovu a trvalú udržateľnosť služieb podporovaného zamestnávania pre ľudí zo sociálne znevýhodneného prostredia ako jedného z hlavných pilierov boja proti chudobe.
- Celá oblasť násilia na ženách a ich detí potrebuje systémové kroky, najlepšie v podobe komplexného zákona, ktorý by riešil problematiku prierezovo; osobitne treba dať do súladu špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násilie a ich deti podľa európskych štandardov so zákonom o sociálnych službách, kde nateraz nemajú oporu.
- V oblasti špecifických služieb pre ženy zažívajúce násilie, prevádzkované väčšinou neverejnými poskytovateľmi-mimovládnyimi organizáciami, treba zaviesť urgentne systémové a garantované financovanie na ich prevádzku.
- Tvorba politík v oblasti rodovej rovnosti a násilia na ženách musí výrazne viac stavať na participatívnom princípe a spolupráci s mimovládnyimi organizáciami ako je to ukotvené v medzinárodných dohovoroch.

Finančná podpora a možnosti financovania

Sociálne veci sú financované z týchto **zdrojov**, ktoré sú poskytované verejným aj neverejným poskytovateľom sociálnych služieb/ akreditovaným subjektom výkonu SPODaSK:

- verejné financie (finančný príspevok, dotácia) z rozpočtových zdrojov [MPSVR SR](#), 2% z daní PO/FO,
- Verejné financie z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a príslušných Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny (napr. Financovanie sociálno-právnej ochrany detí a mládeže alebo

vzdelávanie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie z radov sociálne ohrozených skupín obyvateľstva atď.)

- Verejné financie z Ministerstva vnútra SR (napr. Financovanie projektov MRK alebo prevencií domáceho násillia a násillia páchaného na ženách
- verejné financie z rozpočtových zdrojov samosprávy obcí a [VÚC](#) (z podielových daní),
- verejné financie z eurofondov (pre sociálny sektor najmä ESF prostredníctvom [Implementačnej agentúry MPSVR SR](#) alebo [IROP](#), Operačný program Ľudské zdroje ktorého ciele sú rozdelené do nasledujúcich prioritných osí – 1. Vzdelávanie, 2. Iniciatívna na podporu zamestnanosti mladých, 3. Zamestnanosť, 4. Sociálne začlenenie, 5. Integrácia marginalizovaných rómskych komunít, 6. Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít, 7. Technická pomoc,
- nadačné financie - z iného ako business sektora, môžeme rozdeliť na zahraničné, napr. [Nórske bilaterálne fondy](#), finančná pomoc [Islandu](#), [Lichtenštajnska a Nórska](#), atď., a na domáce napr. nadačné zdroje firemných filantropických programov ([Nadácia Pontis](#), [Centrum pre filantropiu](#), [Nadácia OSF](#), [Nadácia SOCIA](#), [Nadácia Velux](#) atď.),
- súkromné financie - príspevky (úhrady, dary) prijímateľov sociálnych služieb, poplatky za doplnkové služby, verejné zbierky, sponsoring od súkromných spoločností atď.
- samofinancovanie/vlastné zdroje - v posledných rokoch začína častejšie najmä samospráva (VÚC, obec) zákazkovať neziskové organizácie na tvorbu komunitných plánov, koncepcií rozvoja sociálnych služieb v kraji atď. Tiež sa objavujú zákazky neziskových organizácií medzi sebou, financovaných najmä z EU fondov, kedy jedna nezisková organizácia v sociálnej oblasti zadá zákazku druhej na odborné špecializované vzdelávanie svojich zamestnancov alebo vypracovanie expertíz v určitej sociálnej oblasti. Takto si neziskové organizácie začínajú budovať odborné kapacity a technickú podporu, dôležitú pre inštitucionálny rozvoj prostredníctvom poskytovania svojich služieb financovaných mimo dotačných a grantových schém a zabezpečovať si nielen trvalú udržateľnosť svoje organizácie, ale aj vnášať inovatívny prvok do svojich služieb, čím ich recipročne skvalitňuje.

Financovanie sociálnych služieb je v SR mimoriadne zložitá a administratívne veľmi náročná. U verejných poskytovateľov sociálnych služieb je väčšina nákladov krytá zo zdrojov zriaďovateľa, tj VÚC. Verejní poskytovatelia sú zväčša rozpočtové alebo príspevkové organizácie a z rozpočtu samosprávy majú kryté potrebné a rozpočtované výdavky. Ďalším zdrojom financovania verejných poskytovateľov - obcí a miest ako doplňujúce financovanie zabezpečuje MPSVR SR. Prijímatelia sociálnych služieb, umiestnení u verejných poskytovateľov platia úhrady podľa všeobecne záväzného nariadenia (VZN) obce alebo VÚC. Tieto platby sa pohybujú okolo 30% skutočných výdavkov samosprávy na danú sociálnu službu a mnohé náklady (oprava, obnova, údržba) sú hradené z iných rozpočtových zdrojov, čo znova skresľuje obraz o skutočných výdavkoch samosprávy na danú sociálnu službu u neverejných poskytovateľov, ktorí tak musia vo svojich rozpočtoch počítať v prvom rade s úhradami za sociálne služby od prijímateľa sociálnych služieb – najmä v prípade služieb pre seniorov a ľudí so zdravotným postihnutím. Cena odráža skutočné náklady za predošlý rok a je znížená o príspevky podmienené odkázanosťou (zo zdrojov MPSVR SR) a finančný príspevok na prevádzku od obce alebo VÚC – ak ho vôbec dostanú. Získanie finančného príspevku na prevádzku je však podmienené súhlasným stanoviskom samosprávy, že daná služba je v súlade s prijatým Komunitným plánom sociálnych služieb alebo Koncepciou rozvoja sociálnych služieb. To znamená, že príslušná obec/VÚC musí mať Komunitný plán sociálnych služieb/Koncepciu rozvoja sociálnych služieb, v ktorom definuje požadovanú službu ako nedostatkovú a uvádza príslušného poskytovateľa ako partnera na zabezpečovanie sociálnych služieb. Na úrovni VÚC to platí obdobne, dokument sa nazýva Koncepcia rozvoja sociálnych služieb, preto rozdiel ceny za sociálne služby (po odpočítaní príspevku z MPSVR SR podmieneného

odkázanosťou) je u neverejného poskytovateľa nižší než cena za sociálne služby u poskytovateľa verejného v danej obci alebo VÚC. Ďalšími podmienkami na získanie príspevku je, že konkrétny prijímateľ sociálnych služieb má vydané a právoplatné rozhodnutie o odkázanosti na sociálnu službu. Konkrétny prijímateľ sociálnych služieb požiadal samosprávu obce alebo VÚC o zabezpečenie sociálnej služby u daného neverejného poskytovateľa. Samospráva obce, alebo VÚC má tieto príspevky schválené v rozpočte. Takto stanovené pravidlá vedú k tomu, že mnohí neverejní poskytovatelia sociálnych služieb nedostávajú príspevky na prevádzku, pretože ich poskytnutie je podmienené postupom samosprávy (čo poskytovateľ sociálnej služby nevie ovplyvniť). Náklady na sociálne a zdravotné služby poskytované v rámci dlhodobej zdravotnej a sociálnej starostlivosti budú neustále rásť. Väčšinu služieb poskytujú fyzicky opatrovatelky/ opatrovatelia, sestry a iný zdravotnícky personál. Znamená to, že zvyšovaním príplatkov za mzdy týchto zamestnancov sa vytvára tlak na cenu za služby v dlhodobej zdravotnej a sociálnej starostlivosti a neustále zvyšovanie mzdových nákladov. Tento problém je o to hrozivejší, že na trhu pracovných síl nie je dostatok zamestnancov v týchto odboroch. Nedostatočná a neefektívna komunikácia medzi MZ SR a MPSVR SR neprispieva k zlepšeniu podmienok o to ako sa postarať o stále sa zvyšujúci počet odkázaných ľudí (detí a dospelých so zdravotným postihnutím a seniorov). Pri terénnych a ambulantných službách (napr. komunitné centrá, terénna sociálna práca, nízkoprahové denné centrá, integračné centrá atď.) pretrváva problém financovania, nie je stabilne a komplexne v legislatíve zakotvená žiadna systémová podpora trvalej udržateľnosti, v súčasnosti sú z väčšej časti financované prostredníctvom eurofondov cez Implementačnú agentúru MPSVR SR.

Najväčším donorom v sektore **sociálno-právnej ochrany detí a mládeže** je štát prostredníctvom zmluvy o financovaní vybraných opatrení cez [Ústredie práce, soc vecí a rodiny](#) a každoročne vyhlasované [priority](#) na nasledujúci rok, o ktoré sa môžu uchádzať len akreditované subjekty. Obdobne funguje aj princíp financovania [akreditovaných subjektov výkonu SPODaSK](#) prostredníctvom priorít jednotlivých USPVRov, vyhlasovaných a aj udeľovaných jednotlivými UPSVRmi. V druhom rade najviac financií na výkon SPODaSK poskytuje MPSVR SR prostredníctvom každoročne stanovených prioritných tém prostredníctvom [dotácií ministerstva MPSVR SR](#). V niektorých samosprávach (VÚC a obce), ale nie je to pravidlom, fungujú finančné príspevky a rôzne menšie dotačné schémy pre opäť osobitne pre akreditované subjekty výkonu opatrení SPODaSK ako aj pre neakreditované na realizáciu nízkoprahových aktivít alebo rôznych skupinových či individuálnych aktivít na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine, prípadne aj financie z rôznych programov na podporu neformálneho vzdelávania mládeže či podporu znevýhodnenej mládeže na Slovenskom inštitúte mládeže - [luvente](#).

Finančná podpora v oblasti **rodovej rovnosti a násillia páchaného na ženách** je nesystémová, negarantovaná a nedostatočná. Napriek tomu že existuje niekoľko finančných mechanizmov, žiadny z nich nepokrýva všetky náklady potrebné na prevádzku špecifických zariadení a neumožňuje rozvoj špecifických podporných služieb. Financovanie za založené na administratívne náročných projektoch, často sprevádzaným vysokým spolufinancovaním a rizikom nepravidelných a neoprávnených nákladov. Analýza financovania špecializovaných poradenských centier a bezpečných ženských domov pre ženy zažívajú násillie za roky 2015 – 2017 odhalila výraznú závislosť Slovenska od zahraničných zdrojov (najmä ESF a Nórsky finančný mechanizmus). Finančné prostriedky poskytnuté z regionálnej a miestnej samosprávy podľa zákona 448/2008 o sociálnych službách tvorili v priemere iba 24% z alokovaného financovania. Veľká časť finančných prostriedkov na podporu rodovej rovnosti a prevenciu násillia páchaného na ženách je navyše alokovaná v národných projektoch, ktoré sú administrované štátnymi inštitúciami bez dôsledného uplatňovania participatívneho rozhodovania v úzkej spolupráci s relevantnými mimovládnyimi organizáciami pôsobiacimi v tejto oblasti.

Najväčším donorom v sektore **zamestnanosti** je štát prostredníctvom rôznych národných projektov podpory zamestnanosti najmä znevýhodnených skupín uchádzačov o zamestnanie na príslušných

[UPSVRoch cez Ústredie práce, soc vecí a rodiny](#). Problémom je, že táto finančná podpora je zameraná najmä na zamestnanosť konkrétnych klientov, nie organizácie neziskového sektora ako "sprostredkovateľa/mediátora/kauča/lektora" pre sociálnych klientov. Medzitrh práce nie je na Slovensku rozvinutý. [Agentúry podporovaného zamestnávania APZ](#) (§58 zákona č.5/2004 Z.z.) neboli od roku 2007 systematicky financované a napriek tomu, že Ústredie práce vedie zoznam APZ, ktoré však v realite plne nefungujú, keďže nie sú financované. Stále sa hľadá spôsob, ako začať financovať organizácie neziskového sektora s ich odborným personálom (psychológ, sociálny pracovník, špeciálny pedagóg, sociálny pedagóg, liečebný pedagóg, andragóg atď.), ktorí majú odborné aj personálne kapacity na poskytovanie kvalitných služieb zamestnanosti tak, aby cez prácu nielen so sociálnym klientom, ale aj zamestnávateľom na otvorenom trhu práce vedeli ako mediačný článok skutočne zvyšovať šance znevýhodnených občanov na zamestnanie. Novým trendom je [sociálne podnikanie registrované na MPSVR SR](#), na ktoré sa len v tomto období vyčleňujú financie z prostredia eurofondov aj štátnych zdrojov cez príslušné UPSVRy ako kompenzačné príspevky (§53g,f zákona č.5/2004) alebo pripravovaný národný projekt podpory sociálneho podnikania.

Kľúčoví aktéri v oblasti sociálnych služieb

Z **verejnej správy** sú kľúčovými aktérmi Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR ([MPSVR SR](#)), Ministerstvo zdravotníctva SR (MZ SR), Ministerstvo vnútra SR (MV SR), [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny s jednotlivými UPSVRmi](#), jednotlivé vyššie územné celky samosprávnych krajov [VÚC](#), eurofondy prostredníctvom [Implementačnej agentúry MPSVR SR](#), obce a mestá (Združenie miest a obcí Slovenska [ZMOS](#), [Únia miest Slovenska](#)).

Dôležité informácie z **výskumov, prieskumov a odborných expertíz**, pracovných skupín v sociálnej oblasti z domácej pôdy na Slovensku prináša [Inštitút pre výskum práce a rodiny SR](#) pri MPSVR SR, Inštitút sociálnej politiky a Inštitút vzdelávacej politiky MŠVVaŠ SR s Útvárom hodnoty za peniaze priebežne spracováva Revíziu výdavkov na skupiny ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením. **Inštitút pre výskum práce a rodiny** je štátna príspevková organizácia MPSVR SR, ktorá sa zameriava na výskumnú, analytickú, koncepčnú aj advokačnú činnosť v sociálnej oblasti. **Inštitút vzdelávacej politiky** je analytickým útvarom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, vykonáva analyticko-strategické a implementačné úlohy. Jeho poslaním je poskytovať analýzy, prognózy a podieľať sa na príprave vzdelávacej politiky. Slovensko ako súčasť globálnych výskumov v sociálnej oblasti sa vyskytuje aj v sociálnych analýzach OECD a EU úroveň mapuje Európska komisia - odbor zamestnanosti, sociálnych vecí a inklúzie. Okrem nich robia aj niektoré neziskové organizácie vlastné výskumy a prieskumy pravidelne, ako napr. CVEK a SGI alebo ad hoc ako Človek v ohrození, SOCIA, TENENET, APPVI, AOPP atď.

Registre verejných aj neverejných poskytovateľov sociálnych služieb, akreditovaných subjektov výkonu opatrení SPODaSK, aktéri v oblasti rodovo podmieneného násillia a podporovaného zamestnávania či zamestnávania znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie sa nachádzajú v týchto zoznamoch: Zriaďovatelia zariadení sociálnych služieb, poskytovatelia sociálnych služieb verejní i neverejní, organizácie zastupujúce občanov so zdravotným postihnutím, seniorov sú zverejnené v [Centrálnej registri poskytovateľov sociálnych služieb](#) na MPSVR SR, ale aj na web stránkach jednotlivých vyšších územných celkov samosprávnych krajov, kde sú zo zákona povinne zverejnené aj evidované akreditované subjekty výkonu opatrení sociálno-právnej ochrany detí SPODaSK. Akreditované subjekty samostatného výkonu odborných činností sociálnych služieb a výkonu opatrení SPODaSK sú uverejnené na web stránke MPSVR SR v [zoznamoch akreditovaných subjektov](#). Pri Inštitúte pre výskum práce a rodiny je aktuálne jednou z aktivít národného projektu aj [Koordinačno medotické centrum pre násillie páchané na ženách](#) (KMC). Pravidelne aktualizované

zoznamy [chránených dielní a pracovísk](#) ako aj [agentúr podporovaného zamestnávania](#) sa nachádza na web stránke Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, register [sociálnych podnikov](#) je na web stránke MPSVR SR. V oblasti poskytovania sociálnych služieb existujú v systéme verejní a neverejní poskytovatelia. Verejní poskytovatelia sú obec,, právnická osoba zriadená alebo založená obcou, právnická osoba zriadená alebo založená vyšším územným celkom. Verejní poskytovatelia poskytujú túto službu v rámci výkonu verejnej správy a svojej zákonom o sociálnych službách ustanovenej pôsobnosti pri poskytovaní sociálnych služieb a na základe zápisu do registra poskytovateľov sociálnych služieb. Neverejný poskytovateľ je každá iná osoba (fyzická osoba alebo právnická osoba), ktorá je subjektom súkromnoprávneho charakteru a ktorá na základe slobodného rozhodnutia prejaví záujem poskytovať túto službu a zápisom do registra poskytovateľov sociálnych služieb jej vznikne oprávnenie túto službu poskytovať. Poskytovanie sociálnych služieb neverejnými poskytovateľmi je nielen na neziskovom základe, ale aj na ziskovom základe (t.j. ako podnikateľskú činnosť).

Uvádzame ešte **strešné organizácie** združujúce poskytovateľov sociálnych služieb, asociácie a platformy zaoberajúce sa problematikou sociálnych služieb [Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb v SR](#), Nezávislá platforma [SOCIOFÓRUM](#), Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR ([NROZP](#)), Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR ([ZPMPvSR](#)) atď. Viaceré mimovládne organizácie v oblasti násillia páchaného na ženách sú združené do neformálneho združenia [Bezpečná ženská sieť](#). Chránené dielne a sociálne podniky už majú aj združujúce platformy (napr. [ASSE Slovakia](#), [ASES](#) Slovensko)/, ale agentúry podporovaného zamestnávania sú združené Slovenskej únii podporovaného zamestnávania [SÚPZ](#).

Výskum v sociálnej oblasti

V sociálnej oblasti bolo za posledných desať rokov uskutočnených veľké množstvo výskumov. Uvádzame nasledovné:

- Kvalita v kontexte transformácie sociálnych služieb (Repková, K., 2016), Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava; ISBN 978-80-7138-146-4; Dostupné na https://www.ceit.sk/IVPR/images/pdf/2016/socialne_sluzby_web.pdf,
- Analýza dát vyplývajúcich z prevádzky Národnej linky pre ženy zažívajúce násillie. Správa o činnosti za rok 2015, (Holubová, B. Ďurčíková, M., a kol. 2016), Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava,
- Stav sociálnej ochrany na Slovensku. Situácia k 1. januáru 2018 (Rastislav Bednárík, 2018), Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava, Dostupné na <https://ivpr.gov.sk/analyticky-vystup-1-2-3/>,
- Sociálna práca v sociálnych službách (Kvetoslava Repková, 2018), Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava , Dostupné na <https://ivpr.gov.sk/socialna-praca-v-socialnych-sluzbach-kvetoslava-repkova-2018/>,
- Monitorovacia správa občianskej spoločnosti o implementácii národnej stratégie integrácie Rómov na Slovensku: Zhodnotenie pokroku v kľúčových oblastiach stratégie či rôzne výskumy integrácie migranov od CVEK, dostupné na <http://cvek.sk/publikacie/>
- Zavádzanie podmienok kvality sociálnych služieb – prieskum stavu implementácie u poskytovateľov sociálnych služieb (Kvetoslava Repková, 2019), Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava, Dostupné na <https://ivpr.gov.sk/zavadzanie-podmienok-kvality-socialnych-sluzieb-prieskum-stavu-implementacie-u-poskytovatelov-socialnych-sluzieb-kvetoslava-repkova-2019/>,

- Prieskum aktivít, prekážok a záujmu o prácu u starších uchádzačov o zamestnanie (Rastislav Bednárík, 2019), Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava, Dostupné na <https://ivpr.gov.sk/vyskumna-sprava-1-2/>,
- Prieskum socio-ekonomickej situácie seniorov na Slovensku (Rastislav Bednárík, 2019), Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava, Dostupné na <https://ivpr.gov.sk/prieskum-socio-ekonomickej-situacie-seniorov-na-slovensku-rastislav-bednarik-2019/>,
- Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v Slovenskej republike, SOCIA (MIROSLAV Cangár, M. 2019), Dostupné na https://www.socia.sk/wp-content/uploads/2018/04/Prechod-z-in%C5%A1titucion%C3%A1nej-starostlivosti_nahlad.pdf,
- Národný program aktívneho starnutia na roky 2021 – 2030, analytická časť (Kvetoslava Repková, ed., 2020), Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava, Dostupné na <https://ivpr.gov.sk/narodny-program-aktivneho-starnutia-na-roky-2021-2030-analyticka-cast-kvetoslava-repkova-ed/>,
- Plány, realita, sľuby v sociálnej oblasti, SOCIA. (Machajdíková, M., Matej, V., 2020), Dostupné na https://www.socia.sk/wp-content/uploads/2020/02/PLANY_REALITA_SLUBY_2020_socialna_oblast_final1.pdf,
- Analýza financovania špecializovaných služieb pre ženy zažívajúce násilie na Slovensku (Holubová, B. et al. 2019); Fenestra (v tlači).